

LITERATUR.

J. V. Christensen: Tider og Skikkelser i Midt-sjællands Historie V, Ringsted 1921, Særtryk af Ringsted Folketidende.

Denne lille, livlige og velskrevne Bog indeholder: 1) Træk af Vollerslev og Gørslev Sognes ældre og nyere Historie, 2) Ringsteds „Rigsdagsmænd“ fra 1660, 3) Sjællandske Stæder, 4) Midtsjællandske Runestene, 5) Ved Ringsted Kirkes 750 Aars Mindefest, og 6) Træk af Jydstrup-Valsøllille-Egnens Historie. Den afsluttes med en Efterskrift: „En foreløbig Oversigt over et Arbejde“. Forhaabentlig skal denne Efterskrift ikke opfattes som Tegn paa, at Forfatteren agter at afslutte denne Virksomhed, der har været til stor Glæde for saa mange af Egnens Folk. Forfatteren besidder en forunderlig Evne til at anskueliggøre det Emne, han tager under Behandling; lad det være nok saa tørt og interesseløst i sig selv, han lægger Liv i det og forstaar at rive Læseren med sig. Særlig føler han sig draget af Landsbyernes Historie, og bygger her i flere Tilfælde paa selvstændige Arkivstudier. I en pragtfuld, farvemættet Stil opruller han et Billede af Livet i Ringsted under Knud Lavards Skrinlæggelse 1170, et straalende Stykke dansk Prosa,

der fortjente Plads i alle danske Læsebøger. Det 19. Aarhundredes folkelige og politiske Historie behandles haandfast og tilforladeligt med den øvede Journalists sikre Form og klare Overblik. Bogen maa anbefales paa det bedste til alle, som har Interesse for Midt-sjællands Historie.

G. K.

H. R. Magnus: En gammel Læges Liv og Op-levelser. Kbh. 1920, Chr. F. Rømers Forlag.

Forfatteren, der er født i Slagelse 1824, skildrer sin Barndom i Byen samt sin Skoletid i Slagelse Latinskole. Han var Søn af Bogtrykker Peter Magnus, der grundlagde „Sorø Amtstidende“. Dette Begyndelsesafsnit har betydelig lokalhistorisk Interesse, hvorimod Bogens Hovedpart, Forf.s Deltagelse i Krigen og hans senere Lægegerning i Jylland, ikke vedkommer Egnen. Bogen er meget fornøjeligt og livligt skrevet.

G. K.

C. Bagger: Jubilæumsdagen for Haslev By 1870—4. Oktober—1920. Haslev 1920, C. Baggers Bogtrykkeri.

Denne lille, smukt trykte Bog skildrer Storstaden Haslevs rivende Udvikling fra Træplovenes og Brøndvippernes Tid til vore Dage. Efter et hastigt Blik paa Byens Forhistorie gives en fyldig Redegørelse for dens Vækst i den sidste Menneskealder, en Skildring af de Mænd, der har baaret denne Udvikling, og tilsidst en Beskrivelse af de Institutter og Virksomheder, som Byen rummer. Bogen er rigt illustreret med gode Billeder, og Fremtiden vil sikkert være taknemlig for, at denne lille Bog er blevet skrevet paa et Tidspunkt, da alt har været i saa frisk Minde.

Vi burde have flere af den Slags historisk-topografiske Skildringer af nye Bebyggelser, som er fremkaldte af de forbedrede Trafikforhold i det 19. Aarhundrede.

G. K.

Thorkild Gravlund: En vestsjællandsk Bygd. Vaarby Aa og Skørpinge Skel.

Det er en lille Afhandling, der er trykt i „Ethnologiska Studier, tillägnade Nils Edvard Hammerstedt 3, 1921“, der udkom i Föreningen för Svensk Kulturhistoria, Stockholm 1921. Naar jeg her gør opmærksom paa den, er det fordi ingen Mennesker ellers vilde finde paa at søge den paa dette Sted. Forfatteren skildrer i raske Drag Folkeejendommeligheder ved Befolkningen i Slagelse Opland. Afhandlingen vilde have haft mere Interesse her i Aarbogen end i det svenske Festskrift, for de svenske Læsere vil afgjort savne det Stedkendskab, der er nødvendigt for at faa noget Udbytte af den.

G. K.

Jens Peter Jensen: Sjællandske Bønder. Kbh. 1919, H. Aschehoug.

I denne Bog findes bl. a. trykt Afhandlinger om Lars Andersen Hækkerup, Veterslev, og Jørgen Christensen, Kirke-Stillinge, den første har tidligere staaet her i Aarbogen. Skildringen af Jørgen Christensen, Den sjællandske Bondestands Sparekasses Stifter, er et værdifuldt Bidrag til Bondestandens Historie i det 19. Aarh. og den politiske Udvikling i disse bevægede Tider, men giver mindre af den specielle Stedhistorie.

G. K.

Frits Heide: Midtsjælland i de gode gamle Dage. København 1919, Skou og Madsens Bogtrykkeri.

Denne temmelig store Bog (244 Sider) er en broget Samling mindre Afhandlinger, ordnet i 4 Hovedgrupper:

1) Fra By og Land, 2) Da Krigen i gamle Dage gik over Landet, 3) Af Ringsted Herreds gamle Retsprotokoller, 4) Dagligliv og Folketro. Det er i særlig Grad Frugten af Forfatterens Studier i Svenstrupgaard Godsarkiv, men i sidste Afsnit findes ogsaa en Del Folkemindeoptegnelser fra samme Egn. Forfatterens Interesse for Botanik kommer til praktisk Nytte, som naar han søger at vise, hvor der har været gammel Skov, gennem lagttagelse af, hvilke Planter der vokser paa Stedet, og under Folkeminderne har Plantemedicinen ogsaa særlig fanget hans Interesse. Arbejdet hviler paa grundige Arkivstudier; Litteraturen beherskes knapt saa godt; Side 13 citeres saaledes Saxo Grammaticus: Danmarks Krønike v. Axel Olrik. Som bekendt er det Jørgen Olrik, der har oversat Saxo. Men iøvrigt er det en velskrevet og let læselig Bog, populær i sin Form, ja til Tider overdreven populær, men den fortjener at blive kendt paa Egnen. Den er vist ikke synderlig udbredt; hvorledes den egentlig er udkommet, aner jeg ikke, den er ikke paa Forlag nogen Steder og ikke i den ordinære Boghandel; hos en Antikvarboghandler i Fiolstræde fandtes der en Bunke af den, og den kostede vistnok kun 1,50. G. K.

Daniel Bruun: Danmark, Land og Folk. V. Kbh. 1921, Gyldendal.

I dette Bind er Sorø Amt behandlet. Værket udmærker sig ved sine korte og klare Oversigter over Amtets Geologi, Plantevækst, historiske og forhisto-

riske Mindesmærker m. m. Særlig maa fremhæves Prof. Hans Orliks Midtsjælland i Middelalderen, og Redaktør J. V. Christensens Amtsindledning „Kulturhistoriske Træk fra Sorø Amts Landsogne“, og under Købstæderne Hugo Matthiesens kortfattede Skildringer af Byhistorien. Disse Oversigter er alle fortrinligt affattede og meget underholdende at læse, og de illustreres af mange gode Billeder. De specielle Sognebeskrivelser er derimod korte og knappe. G. K.

Chr. Heilskov: Dansk Provinstopografi. Kbh. 1920, Emil Wiene.

Bogen indeholder en Samling af Titler paa Afhandlinger om lokalhistoriske Æmner, ordnet efter de Steder, de behandles. Afsnittet om Sorø Amt fylder 24 Sider, og der er en Mængde Henvisninger til vanskeligt tilgængeligt Stof. Men Forfatteren synes at have arbejdet lidt planløst, saa man ved ikke rigtig, hvor han har søgt. En stor Del af Artiklerne i nærværende Aarbog mangler saaledes. Men trods alt maa det siges at være en Bog, som Lokalhistorikere tit med Udbytte vil kunne anvende. G. K.

Carl Baggers Basnæs-Digte, samt tre Breve fra Carl Bagger til Thora Fiedler. Udgivne og forsynet med Oplysninger af *H. G. Orlik*. Kbh. 1920, Gyldendal.

Det er ikke som Litteraturhistorie, Bogen her skal omtales; selvfølgelig er det interessant at læse de Digte, Bagger har skrevet om Basnæs, og søge at forstaa dem ud fra et nærmere Kendskab til Stedet, men i den Form, Bogen foreligger, giver den et virkeligt Interiør fra Basnæs paa Carl Baggers Tid. Udgiveren

har samlet en Mængde stedhistoriske og personalhistoriske Oplysninger, der dels gives i særlige Afhandlinger og dels som Noter til Digtene. Bogen er nydeligt udstyret, trykt hos Kr. Kongstad og forsynet med Tegninger af samme Kunstner. Blot en lille Rettelse til Noterne skal gives. Nærværende Samfunds Formand, der har skrevet en Afhandl. om Basnæs i „Danske Herregaarde ved 1920“, kaldes ved en Trykfejl for L. P. la Cour i Stedet for L. F. la Cour.

G. K.

„*Ringsted Købstads Historie* fra de ældste Tider til vore Dage“ er Titlen paa et Værk, som *Arthur G. Hassø* har begyndt Udgivelsen af paa eget Forlag. Det skal komme i 10 Hæfter, af hvilke de 3 første foreligger. Hassø, der er født i Ringsted, har tidlig faaet sin historiske Sans vakt og er gaaet til Arbejdet med stor Interesse. Han har, efter de hidtil foreliggende Hæfter at dømme, samlet et meget betydeligt Materiale, som han meddeler i en tiltalende Form.

C.

Svenstrup, et sjællandsk Gods' Historie, udgivet af *J. Wedell-Neergaard*, er baade fra Ydres, Forms og Indholds Side et Pragtværk i den egnshistoriske Literatur. Værket angaar Sorø Amt, forsaavidt som en Del af Godset ligger eller har ligget her i Amtet, saaledes Overdrevsgaarden i Vigersted Sogn og forskellige Skovparter. I ældre Tid hørte hele Vigersted Sogn til Svenstrup Gods. Og Ejerne af Godset er i Slægten Neergaards Tid nær knyttede til Nabogodset i Sorø Amt, Skjoldenæsholm, der jo ogsaa tilhører en Linie af den Neergaardske Slægt. Om denne

Slægt bringer Bogen interessante Oplysninger ved Louis Bobé. Blandt Bidragyderne til Værket er foruden Udgiveren Frits Heide (tidl. Ringsted), Arkitekt H. Zangenberg (tidl. Sorø), Henrik Larsen, Ths. B. Bang, Vilh. Lorenzen, Poul Nørland, Otto Andrup og Frantz Muus. Et begrænset Tal Exemplarer er i Boghandelen (i Kommission hos V. Tryde). Pris 65 Kr. C.

Ringsted Andelsslagteris 25 Aars Jubilæumsskrift 1. Maj 1921 (ved Redaktør J. V. Christensen), er tilstillet samtlige Slagteriets Andelshavere. Der er ofret betydeligt paa Udstyret. Og Indholdet giver efter en historisk Oversigt en Skildring af Andelstankens første vanskelige Aar paa Ringstedegnen og dvæler bl. a. ved Krigstidens ejendommelige økonomiske Foreteelser ud fra Egn-Synspunktet. (Ikke i Boghandelen). G. K.

Ringsted Folketidendes 50 Aars Jubilæumsnummer (1. Oktober 1921) bringer bl. a. en Skildring af Bladets Stifter (P. Chr. Zahle, med hans Billede), endvidere Skildringer af Bladets Udvikling, af Ringsteds Næringsliv og af Egnens Landbrug gennem de 50 Aar m. m. (12 Sider). G. K.

Danske Herregaarde ved 1920. Under Redaktion af Louis Bobé, H. Berner-Schilden-Holsten, Vilh. Lorenzen og Palle Rosenkrantz.

For 3—4 Aar siden udgik der Opfordring til en Række historiske Forskere om at være Medarbejdere ved et paatænkt Værk med ovenstaaende Titel, og det lykkedes Redaktionen i kort Tid at faa

Tilsagn fra adskillige. Snart efter tog man fat, og der er nu i de forløbne Aar udkommet ialt 38 Hefter, smukt udstyret Kvart, hvert Hefte forsynet med talrige vel udførte — og i det hele og store vel valgte — Billeder og indeholdende interessante Skildringer af en Del af Danmarks Herresæder, dels paa Sjælland, dels i de andre Dele af Riget.

Det sidst udkomne Hefte afslutter Sjællandsbindet. Der kan derfor være Grund til at gøre opmærksom paa dette Værk her i vor Aarbog og det saa meget desto mere, som adskilligt af det Stof, der er behandlet, selvsagt hører Sorø Amt til.

Følgende Herregaarde (i alfabetisk Orden) fra vort Amt er optaget i Værket; Forfatternes Navne er vedføjet i Parantes:

Basnæs (L. F. la Cour), *Borreby* (Francis Becket), *Bregentved* (Palle Rosenkrantz), *Fuirendal* (Palle Rosenkrantz), *Førslevgaard* (Vilh. Lorenzen), *Giesegaard* (P. Westergaard), *Gisselfeld* (Otto Andrup), *Gunderslevholm* (William Norvin), *Gyldenholm* (William Norvin), *Harrested* (Carl Neergaard), *Holsteinborg* (Louis Bobé), *Saltø* (Carl Neergaard) og *Skjoldnæsholm* (G. Bruun de Neergaard).

Der er øjensynlig nedlagt et stort Arbejde i flere af Afhandlingerne, men forøvrigt er de — hvad der er uundgaaeligt — ret forskellige, idet en Del af Forfatterne har lagt Hovedvægten paa det personalhistoriske, andre har især dvælet ved det bygningshistoriske, medens atter andre har givet betydningsfulde Oplysninger om det enkelte Gods Tilbliven og Vækst (det godshistoriske).

I det hele og store er det et Værk, der fortjener Udbredelse, men denne hindres desværre ved den

høje — dog mulig ikke *for* høje — Pris, hvert Hefte koster, saa Værket, inden det bliver færdigt, vil staa i over 500 Kr. *la C.*

Trap, Danmark. Fjerde omarbejdede Udgave.

Dette Værk, der første Gang saa Dagens Lys 1856—60 som Statistisk-topografisk Beskrivelse af Kongeriget Danmark, har gennem Tiderne kunnet hævde sin Plads, saaledes at der i de forløbne Aar er kommen stærkt forøgede Udgaver, dels i 1871—79 og dels i Aarene 1895—1909. Nu, da det omfangsrige Værk i længere Tid har været udsolgt og derfor kun har kunnet faas ad antikvarisk Vej, har Forlaget bestemt sig til at lade udarbejde en ny ligesom de foregaaende stærkt øget Udgave, som for Tiden udkommer i Hefter. Af dette omhandler Hefte 10—15 Sorø Amt, og der kan da være Grund til at omtale det her i vor Aarbog. Medens 3. Udgave paa Titelbladet angives at være udarbejdet af H. Weitemeyer „under Medvirkning af V. Falbe Hansen og H. Westergaard“, er denne 4. Udgave bleven til „under Medvirkning af Videnskabsmænd, Fagfolk og stedlige Meddelere fra alle Landets Egne“, men forøvrigt redigeret af den samme paa forskellig Maade fortjente Forfatter som 3. Udgave.

Sammenlignes de nu, vil Hovedstoffet naturligvis være det samme, men selvfølgelig er Arbejdet ført videre saa langt op mod den seneste Tid som muligt og at dømme efter de Stikprøver, Anmelderen har foretaget, er de Oplysninger, der er tilføjet, nøjagtige og mere udtømmende end i de tidligere Udgaver*).

*) Beskrivelsen af Sorø Amt, der i 3. Udg. er 223 Sider, fylder i denne sidste 258 Sider.

Enkelte Tilføjelser gør denne sidste Udgave betydelig værdifuldere end de foregaaende, og man skal da særlig pege paa, at der ved de enkelte Stednavne i Parantes er tilføjet det Aarstal, hvor dette — saavidt bekendt — først forekommer og den daværende Form, saaledes f. Eks. Fuglebjerg (ca. 1370 Withfuglebyergh; 1613 Fuglebierg), Førslev (1355 Førsløf) o. s. fr. Man mærker herigennem, at Stednavneudvalgets Sekretær, cand. mag. Gunnar Knudsen, har haft Indflydelse paa Værkets Form, og han er da ogsaa bleven den, der nu efter Professor Weitemeyers Død naturlig er opfordret til som Leder at føre Arbejdet videre.

Dernæst er der de instruktive Sognekort, Udsnit af Generalstabens, der er vedføjet Beskrivelsen af hvert Sogn, og som gør, at man altid har let ved at orientere sig under Læsningen af det paagældende Afsnit.

Og endelig er denne nye Udgave forsynet med ikke saa faa flere Billeder end den sidste Udgave, hvad der ogsaa bidrager til at gøre Arbejdet interessant.

I det hele taget er det et Værk, som har den allerstørste kulturelle Betydning, og det er at ønske, at Forlaget og Redaktøren maa have Glæde af det store Arbejde, der nedlægges i en saadan ny Udgave. Vi tvivler heller ikke om, at „Trap“ i den nye Udgave vil bevare sin Plads i det danske Folk, og vi kunde fristes til — med en Ændring af Udtrykket — at sige: ingen over og ingen ved Siden af Trap.

la C.